

Domingo Viñals Amat l'any 1902 (Igualada, Arxiu Comarcal de l'Anoia, Fons Fotogràfic Municipal)

L'ANTIQUARI IGUALADÍ DOMINGO VIÑALS (1877-1950)

MERCÈ CUADRAS

Domingo Viñals Amat (1877-1950) va néixer a Igualada, on va ser conegut com a propietari d'un edifici situat al passeig Verdaguer i que havia acollit l'anomenat «Museu Viñals». Vam proposar-nos d'esbrinar com era aquest «Museu» i quin tipus de personatge n'era el propietari, si es tractava del cas d'un antiquari, d'un col·leccionista o d'un drapaire llest.

En primer lloc, se'ns van plantejar alguns interrogants. El primer, saber qui va haver-hi darrere de l'anomenat «Museu». El segon, si realment les peces que havia contingut eren importants i, si era així, on havien anat a parar amb els anys. El tercer, saber qui podria haver-lo ajudat en l'adquisició de peces artístiques, o bé aclarir si era un personatge totalment autònom. El quart, plantejava en quines zones o àmbits territorials i socials es podia moure Viñals, i per quins motius; és a dir, el seu radi d'activitats. Com a punt final, es tractava d'aclarir quin tipus d'objectes comprava.

Els estudis previs eren, òbviament, inexistents. El material que anàvem trobant tampoc no era gran cosa; durant un temps vam creure que no es podria arribar a cap resultat d'investigació positiu. Calia buscar totes les dades possibles abans de començar a respondre els interrogants plantejats. Un cop estudiades podem treure ja algunes conclusions i endevinar la trajectòria d'aquest antiquari igualadí.

1. Aquest article resumeix el treball final de recerca del Màster en Estudis Avançats en Història de l'Art, presentat a la Universitat de Barcelona el curs 2009-2010. La Biblioteca Central d'Igualada disposa d'una còpia del treball.

DOMINGO VIÑALS I EL SEU MUSEU

Domingo Viñals i Amat va néixer el dia 6 d'abril de 1877 a Igualada. A la inscripció de la partida de baptisme del dia 10 del mateix mes s'assenyala com a ofici, tant del seu pare com del seu oncle —que va actuar com a padrí en el baptisme—, el de *platero*. Sabem que va continuar amb l'ofici familiar i l'any 1905 ja tenia el negoci de rellotgeria al seu nom, a la mateixa adreça on l'havia tingut el seu pare. Altres fotografies mostren la façana de l'establiment on estava situat el negoci familiar, que ocupava el número 2 de la plaça de la Constitució, avui plaça de l'Ajuntament.

Plaça de la Constitució l'any 1908 (ACAN)

Domingo Viñals era casat amb Carme Coma i Coma i residia al passeig Verdaguer, en una finca propietat de la família de la seva esposa. La part edificada ocupava tota la llargada de la finca per la part nord, deixant una àmplia zona amb jardí o pati al davant, que donava directament a l'esmentat passeig. La finca acollia diversos habitatges, un dels quals corresponia al domicili particular de la família Coma; al segon hi residien Viñals i la seva família. Fins a mitjan 1908 també va acollir una petita indústria tèxtil que ocupava part dels baixos i tot el primer pis de l'edifici central.

L'aspecte de l'edifici va anar canviant, segurement d'acord amb l'augment de peces de què disposava, i de les compres i vendes que anava fent. Tot i que tenim localitzat l'emplaçament i els

espais de què constava l'anomenat «Museu Viñals», no podem fixar l'aspecte que va tenir en cada moment, a causa dels constants canvis que s'hi van dur a terme. Per exemple, ignorem en quin moment la part anterior de l'espai va separar-se de la totalitat de la finca i es va llogar per destinar-la a cinema i cafè, fins a la venda de la totalitat dels terrenys, poc després de la mort de Viñals.

COL·LECCIONS DEL MUSEU VIÑALS

Coneixem el volum d'aquests objectes pel programa que va editar amb motiu de la inauguració pública del seu negoci el 1908, i que ell identifica com a *Catálogo*. De la llista de peces

Una vista interior del «Museu Viñals»,
d'Igualada (*Album Noirjean*)

que conté (un total de 219), hi trobem una gran diversitat, que inclou un arc cronològic que va des de l'època medieval fins a la contemporània. Hi havia tot tipus d'obres: pintures, escultures, mobiliari, ferros, ceràmica, etc.

L'any 1927 s'edita una publicació monogràfica sobre Igualada dins dels opuscles *Turismo en Cataluña*, amb un reportatge sobre el Museu acompanyat de diverses fotografies de l'interior. A partir d'aquestes fotografies podem saber que a certes imatges que posteriorment vam trobar a l'Arxiu Mas, com a procedents del Museu Viñals i de l'*Àlbum Noirjean* (un àlbum de fotografies que ens va facilitar una néta de Viñals), els correspon una cronologia anterior a la que s'hi consigna, ja que ja figuren en aquest fullet.

El 1941, Viñals va obrir un llibre de visites del seu Museu. S'hi apleguen un total de 122 dedicatòries signades i, en certs casos, datades, algunes de les quals són difícils de desxifrar. D'altra banda, la cronologia de l'àlbum testimonia que el Museu igualadí va continuar funcionant quan Viñals ja residia a Barcelona.

Coneixem uns reportatges del setmanari *Igualada* de l'any 1942, que signa Lluís Valls, on es descriu la gran quantitat d'objectes variats, tant pel que fa a tipologies d'objectes mobles com a la seva vàlua o qualitat, que es trobaven en els diferents espais i sales de què constava la col·lecció.

L'any 1977, un article al mateix periòdic, signat per Antoni Jorba amb el pseudònim *Aguilera de la Costa*, és tota una evocació del desaparegut Museu Viñals. Així mateix, menciona la visita del bisbe d'Urgell Joan Bautista Benlloch a Igualada, pels volts del 1919, sembla que per l'amistat que es tenien, com si haguessin recorregut plegats els dominis episcopals a la recerca d'obres d'art.

Evidentment, el document més interessant d'entre tots els consultats és l'esmentat *Àlbum Noirjean*, conservat a l'Arxiu privat de Carme Noirjean Viñals, a Barcelona. Conté 264 fotografies, algunes de les quals incorporen anotacions manuscrites al dors, en català o francès, i alhora

alguns segells de fotògrafs amb seu a diferents punts de la península. Aquestes anotacions informen dels preus i característiques de les peces. L'àlbum ha perdut part del material originari, ja que el nombre d'imatges que contenia era sens dubte molt més gran.

Encara resta parlar del material fotogràfic del Museu Viñals a l'Arxiu Mas, de Barcelona, que es compon d'un total de 236 fotografies. La data d'entrada d'aquest material és posterior a la mort de Viñals l'any 1950, ja que consta com a data d'ingrés el 1953. Segurament van ser donades per la família.

VIÑALS, ANTIQUARI A BARCELONA (1922-1950)

Desconeixem el moment exacte de la marxa de Domingo Viñals a Barcelona, però pot situar-se pels volts de l'any 1922 i, en tot cas, abans del 1924, ja que no figura al padró municipal d'Igualada d'aquell any.

Va establir la seva residència particular al carrer Enric Granados 15, entresol. Aquest pis també el va omplir d'objectes antics. Una prova d'això la tenim en algunes fotografies de l'Arxiu Mas i de l'*Àlbum Noirjean*, on es poden veure salons amb sostres alts, curulls de mobiliari i d'objectes de col·leccionista. Més tard, en morir la seva esposa, va passar a residir a l'immoble on tenia obert el seu negoci des del seu trasllat a Barcelona, al carrer de Sant Domènec del Call, número 3, al barri antic. Va residir-hi fins al 1950, any de la seva mort. Allí hi tenia llogat un pis i un magatzem.

Domingo Viñals va morir, als 73 anys, el 14 de març de 1950 i va ser enterrat el dia 15 al cementiri de les Corts. Poc després, els seus hereus van fer arribar a l'Ajuntament d'Igualada una còpia del seu testament amb una clàusula en què cedia el dret a compra dels objectes del seu Museu a la ciutat. Aquesta còpia del testament va ser llegida en la Comissió Municipal del 27 d'abril de 1950, però l'opció de compra es va desestimar, tal i com consta en el Llibre d'Actes.

Local comercial sense identificar (Sant Domènec del Call?)
(Àlbum *Noirjean*)

Al mateix temps, els fills que el van sobreviure van fer donació a la ciutat d'unes peces procedents del Museu que la Comissió Municipal Permanent va acceptar, segons es fa palès en una carta d'agraïment enviada a la seva filla Montserrat el 20 de setembre d'aquell any, i que consta en el registre de sessions de l'Ajuntament. Les peces obsequiades pels seus hereus van anar a parar a l'actual Museu de la Pell d'Igualada i Comarcal de l'Anoia. Algunes estan degudament inventariades i les hem pogut veure. De la resta del llistat ja no s'han pogut localitzar ni sabem que constin en els fitxers de l'Arxiu del Museu. Sembla que no eren peces de primera fila, almenys les que encara hi queden.

Poc abans de la seva mort, Domingo Viñals va disposar el repartiment dels objectes del carrer Sant Domènec del Call, en un document de 35 pàgines de caire privat, a manera d'inventari. Allí s'enumeren i detallen les partides, s'indica el valor adjudicat a cadascuna d'elles i s'identifica el futur propietari de la peça. Al mateix temps que detalla

les obres, va recorrent els diferents espais on estan situades, valorant cada sala i detallant finalment tots els imports.

No tenim constància que decidís res respecte al contingut de la finca d'Igualada, malgrat que probablement continuava plena d'objectes. Encara queda per conèixer el destí final de les obres d'Igualada (que van ser ofertes a la ciutat i no acceptades) i tot el contingut del domicili particular, si encara hi havia quelcom de valor en el moment de la seva mort.

ÀMBIT D'ACTUACIÓ:

ORIGEN I DESTÍ D'ALGUNES OBRES

No tenim cap dada documental que ens pugui confirmar l'àrea geogràfica a través de la qual es va moure Domingo Viñals, però l'origen d'alguna de les peces que va vendre permet una aproximació relativa. El nostre personatge es va poder moure

Verge amb el nen. Convent dels Caputxins de Cervera

Plorants procedents de les tombes de Poblet

amb comoditat més enllà d'Igualada mercès al cotxe que va adquirir i que ja tenia pels volts de 1915.

La ciutat d'Igualada pertany al bisbat de Vic, però queda a prop dels límits d'alguns dels restants bisbats catalans: Barcelona, Solsona, Lleida i Urgell, que n'ocupen la major part del territori. El bisbat d'Urgell és molt extens, ja que comprèn la Vall d'Aran, Valls d'Andorra i Núria, Cerdanya, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Urgell, Urgellet i Alt Urgell. Moltes de les fotografies que hem pogut consultar dels Àlbums i l'arxiu familiar de Viñals ens orienten envers aquesta zona. D'altra banda, sabem que Viñals freqüentava la residència estival del bisbe d'Urgell a Guissona (indret relativament proper a Igualada) i que el bisbe va visitar Viñals i el seu Museu a Igualada, com ja hem dit més amunt.

Quan la resta de bisbats catalans ja tenien el seu museu, el d'Urgell era l'únic que no en tenia. De fet, no va ser fundat fins al 1957, cosa que també dificultava un control del patrimoni per part de les administracions.

Enllà de l'Urgell, constatem l'actuació de Viñals a Cervera i a Poblet. La certifiquen, en el primer cas, la Verge amb el Nen (s. XIV) atribuïda a Pere Moragues que actualment es troba al Museu Frederic Marès de Barcelona i, en segon lloc, el relleu trescentista provinent d'un retaule de pedra originari del convent de sant Domènec, del qual es desconeix la localització. De Poblet en procedia un plorant i uns relleus d'aquesta mateixa temàtica, custodiats a hores d'ara al Museum of Fine Arts de Boston (USA). També trobem el nom de Viñals relacionat amb una importantíssima taula de la Mare de Déu de la Llet, obra de Ramon de Mur i actualment al MNAC.

Probablement Viñals també va visitar amb certa freqüència la franja aragonesa, especialment les zones de l'Alt Pirineu properes a l'Urgell (l'actual diòcesi de Barbastro-Montsó, part del territori de la qual ha estat segregat dels bisbats de Lleida i d'Urgell). Una peça que va tenir procedent d'aquesta zona és el frontal de la parròquia de

Peralta de la Sal, en plena comarca de la Llitera, a la província d'Osca. D'aquesta taula se'n parla a les cròniques del setmanari *Igualada* de l'any 1942. i l'igualadí Miquel Ball també la va mencionar en la seva conversa. D'aquesta zona hem localitzat un *Crist policromat* del segle XIII, actualment al MNAC. També sabem que va tenir una taula d'un Calvari, procedent de Cervera de la Cañada i atribuïda a Jaume Huguet, i que actualment està al mercat de l'art.

Una carta de 1949 de la superiora del convent de Santa Maria la Real de las Dueñas (província de Zamora) confirma la seva relació comercial amb altres indrets peninsulars. La comunitat ja no tenia res més per vendre i gairebé no podia subsistir, motiu pel qual va demanar a Viñals una almoïna «*en record dels temps passats*». És evident que hi havia una coneixença ben cordial fundada en antics vincles comercials.

Altres peces en la venda de las quals Viñals va intervenir certifiquen la seva actuació a Castella. És el cas del sepulcre toledà d'època gòtica, avui al Museu Frederic Marès de Barcelona, corresponent al noble Ferran González (+1385).

PECES IDENTIFICADES I CATÀLEG

Repasant les diferents fonts consultades, hem pogut constatar que algunes de les peces que havia tingut Viñals han passat posteriorment a formar part de col·leccions importants. Algunes per venda directa, de la qual tenim constància; moltes d'altres segurament, un cop venudes a altres antiquaris o col·leccionistes, han acabat formant part de museus i col·leccions del nostre país i de l'estranger. Per la quantitat de peces que hi hem trobat, ens referirem especialment a la col·lecció que actualment hi ha catalogada al Museu Frederic Marès.

Sembla que la relació comercial entre Frederic Marès i Domingo Viñals va ser bastant freqüent i aquesta va continuar amb els descendents de

Viñals després de la seva mort l'any 1950. Aquestes obres serien:

- Un *cap d'August* del segle I dC, actualment catalogat com a MFM 165
- Un *Cap de dama* d'entre el segle II aC i el segle I dC, amb el número de catàleg MFM 158
- Una *Pila baptismal* de mitjan segle XII procedent del Pirineu català, núm. MFMB 83
- Una *Col·lecció de capitells* del segle XIII, Pirineu català, núm. MFMB 30,7,8,9
- Un *Sant diaca* de la primera meitat del segle XV i de procedència desconeguda, núm. MFMB 924
- Un *Crist crucificat* d'inicis del segle XVI i de procedència desconeguda, núm. MFMB 1024
- Un *Ecce Homo*, darrer quart del segle XVII, atribuït a Nicolas de Bussy, núm. MFMB 1261

Algunes d'aquestes peces les hauria comprat Marès directament, i algunes d'elles que eren de Viñals haurien passat per altres mans abans d'arribar al Museu Frederic Marès. Aquest seria el cas del *sepulcre de Pedro Suárez de Toledo* i la *Mare de Déu de Cervera*, atribuïda a Pere Moragues, ja citats, que van ser comprades a l'arquitecte i col·leccionista Alexandre Soler i March, però prèviament procedents totes dues dels magatzems de Domingo Viñals. Per acabar citarem una tela de Marià Fortuny, consignada en l'inventari com a *Batalla de Fortuny*, actualment en parador desconegut.

CONCLUSIONS: A MANERA DE RESUM

Tot hi haver-se dedicat inicialment a l'ofici de relloger, d'acord amb la tradició familiar, Viñals va emprendre aviat una sèrie de negocis que no es van restringir a l'àmbit català, ja que es documenten viatges a l'estranger (a França més en concret) i va establir relacions comercials amb personatges d'aquest origen. És llavors també quan inicia la seva activitat com a antiquari.

La inauguració del seu Museu amb motiu del centenari de la Batalla del Bruc, l'any 1908,

ho corrobora. Passats uns quants anys, va ampliar el seu camp d'acció a la ciutat de Barcelona, on va fixar la seva residència, tot i que mantenint els locals d'Igualada, que eren propietat de la família. El moment era favorable i Domingo Viñals va aprofitar-ho per reunir un ampli nombre d'objectes antics que va distribuir entre la finca d'Igualada, el seu domicili particular de Barcelona al carrer Enric Granados i un local comercial, localitzat al barri antic, al carrer de Sant Domènec del Call.

Passada la Guerra Civil i segurament ajudat pel seu passat més o menys addicta al règim vencedor, va continuar ampliant el negoci fins al moment de la seva mort. Coneixem l'inventari dels materials existents al carrer de Sant Domenec del Call, que va repartir entre els hereus, i una carta de cessió d'obres a dos dels seus fills, alhora que el document acreditatiu d'una donació a l'Ajuntament d'Igualada, però ignorem el destí de la resta del seu patrimoni.

Va adquirir obres de qualitat diversa procedents de Catalunya i de la resta de la Península (Castella la Vella, més en concret). Algunes de les que va vendre ara es troben en museus nacionals (MNAC, Frederic Marès) i estrangers (Museum of Fine Arts de Boston USA, Victoria and Albert Museum, Londres). D'altra banda, va estar en contacte amb col·leccionistes catalans reputats com ara Oleguer Junyent, Alexandre Soler i March i Frederic Marès.

De tota aquesta activitat en resta una documentació àmplia i desigual, però tenint en compte el marge temporal durant el qual va desenvolupar la seva tasca com a antiquari, aquest material adquireix una especial rellevància ja que, segons els nostres coneixements, no té paral·lel en l'àmbit català. El rastre de les principals obres artístiques entre els antiquaris que hi van negociar a Catalunya durant la primera meitat del segle XX s'ha diluït: d'aquí que Domingo Viñals i el seu «Museu» d'Igualada tinguin l'elevat interès que hem intentat posar en relleu.

No és gaire habitual disposar de tanta informació durant tan pocs anys de negoci. Si donem com a inici de les activitats l'any 1908, i la seva mort a 1950, es tractaria d'un curt espai de quaranta anys, que, per a un comerç d'aquest tipus, no és cap temps exagerat. Solament les fitxes que hem pogut obrir sobre els objectes dels quals va disposar ja sumen una quantitat considerable, al voltant de cinc-centes peces, que tenim separades per tipologies i per èpoques i a les quals caldrà donar nom. D'aquesta manera se'ns obre un camí d'investigació per intentar donar-los una cronologia, una filiació artística i contextual i també esbrinar-ne la localització actual. Val a dir que es tracta d'un treball difícil i complex, ja que els materials i les tipologies són molt amplis, des de l'època romana fins al segle XIX. En definitiva, el camp d'investigació dels fons i documents de l'antiquari Viñals d'Igualada encara pot donar molt de si.

MERCÈ CUADRAS I VIDAL (Sant Martí de Tous, 1941) és llicenciada en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona i màster en Estudis Avançats en Història de l'Art per la mateixa universitat, amb un treball final dedicat a l'antiquari Domingo Viñals Amat.